כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת שופטים ■ א' אלול ה'תשע"ז ■ 23.08.2017 ■ גליון מס' 441

תפוצה לכל קהילות ישראל

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

שויית קיץ
בשטיבלך נהגו שכל הניגש להתפלל לפני התיבה מתפלל בכל נוסח שירצה. החזן בנוסח אשכנז, אין החסידים ובני עדות המזרח מוכנים לשתף עמו פעולה...
המשך בעמ' 3

סיפור לשבת
ממתין ומצפה לתפילתו
כשהגיע ר' משה לשדה התעופה הבינלאומי בלוס אנג'לס שבארה"ב חשב שהכל יילך בקלות ובפשטות, הוא אמור היה להיפגש עם יהודי...

הקמע שהעניק ה"חפץ חיים"
על כוחן של מאה ברכות להציל ולגונן מכל צרה ופגע, סיפר הרב בקשט, ששימש כראש ישיבה בדטרויט שבקנדה...
המשך בעמ' 4

שביבים
■ מצווה לרשת את הארץ בדרך הטבע
■ בעניין מאכל שבת "מרק עוף"
■ "העסקה בינינו מבוטלת"
■ תמימות חסידית משובחת
המשך בעמ' 5

אחריות האדם על עצמו

/ הרב יעקב הלוי פילבר

הצו למנוי שופטים ושוטרים אעפ"י שהוא מכוון לכלל הציבור נכתב בתורה בלשון יחיד: "שופטים ושוטרים תתן לך", יש בכך רמז שנוסף למצווה הציבורית להקים מערכת משפט לדון את העם ומשטרה שתרתיע את העבריינים ותשמור על שלום הציבור, יש על כל אחד ואחד מישראל להיות קודם כל השוטר והשופט של עצמו. הדבר מזכיר לנו את המעשה ברבי לוי יצחק מברדיטשב שטייל בערב פסח לאחר ביעור חמץ עם שמשו ברחובות ברדיטשב ופגש בגוי אחד, העמידו רבי לוי יצחק ושאל אותו בלחישה: האם יש ברשותך סחורות (שהיו מוברחות) הבאות מעבר לגבול? יש וישו! השיבו הגוי, ככל אשר תאווה נפשך, והתשובה הזו חזרה על עצמה גם מגוי שני ושלישי שפגש בדרכו. הניחם רבי לוי ופנה לרחוב היהודים, פגע באדם מישראל ושאלו: שמא יש בידו משהו חמץ למכור לו, חמץ?! נרתע היהודי לאחוריו, בערב פסח אחר חצות, חס ושלום, וכך היתה תשובת כל יהודי שפגש בדרכו. הלך רבי לוי יצחק לבית הכנסת, פתח את ארון הקודש ופנה ליושב בשמים ואמר: ריבונו של עולם, ראה את עמך ישראל איזה עם נאמן הוא לך, קיסר רוסיה הוא מלך אדיר, ברשותו אלפי שוטרים ומאות אלפי חיילים, יש לו בתי משפט ובתי סוהר להושיב בהם את העבריינים, ובכל פינת גבול עומד חייל או שוטר השומר שלא להבריח למדינה סחורה אסורה, ואעפ"כ כמעט כל אזרח שני מבריח ומוכר את סחורתו לכל דורש. ואתה כתבת לנו בתורתך: "לא יראה ולא ימצא לך חמץ בכל גבולך", ולא העמדת עלינו לא שוטרים ולא חיילים, ואעפ"כ אין אפילו משהו חמץ בבית ישראל בשעת האיסור.

יחד עם זאת אין אנו יכולים להתכחש לצורך של גורם ההרתעה בחברה האנושית, כבר אמרו חז"ל (אבות פ"ג מ"ב): "אלמלי מוראה של מלכות איש את אחיו חיים בלעו". אבל מי שחושב שבמערכת הרתעה בלבד יוכל למנוע את הפשיעה הוא חי בטעות. הטיפול הראשוני למניעת הפשיעה הוא באמצעות החינוך, אבל גם כאן לא כל מערכת חינוכית ולא כל תכנית לימודים נותנת את התשובה הנכונה לפשיעה ולעבריינות, וכבר אמרו חז"ל (קדושין ל ב): "בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין". באגרותיו (אגי קע) כותב הראי"ה: "מטרת החינוך היא להכשיר את האדם לצורתו המתוקנת, שהנקודה המרכזית שבה היא לעשותו טוב וישר". החינוך צריך להכשיר את האדם שידע לתפקד בחייו בצורה נכונה ומתוקנת, שלא יהיו בה קלקולים ולא עיוותים, אלא לעשותו טוב וישר. וממשיך שם הראי"ה: כי מאז אברהם אבינו שיצא להודיע בעולם אמת זו, הכירה כנסת ישראל כי הקריאה בשם ה' והשרשת ידיעה זו בעולם היא ההכשרה היותר בטוחה להגדיל את יושרו וטובו של האדם, ולכן יש להציב במרכז החינוך היהודי את לימוד התורה, ההלכתית המחשבתית והרגשית, ואילו שאר המקצועות הכלליים הנלמדים הבאים להכשיר את האדם למלחמת החיים ולהרחיב את אופק ההשכלה, יש להם מקום, אבל כמדרגה שניה של החינוך ולא עצם מטרתו. ■

קדושה לעומת בחירה

/ הרב יוסף ש. גרליצקי - רב מרכז תל-אביב

ישנו סיפור ידוע במסורת החסידית (סופר על-ידי האדמו"ר הריי"צ מליובאוויטש נ"ע, ועוד), שסיפר הרה"ק רבי אלימלך מלידנסק, אשר בין ה"חבריא קדישא", תלמידי המגיד רבינו דוב בער ממעזריטש, היו 'משמרות' לשרת את רבם 'המגיד'. פעם ישב הרה"ק רבי אלימלך ב'משמרת' שלו

והמגיד קרא לו להכנס לחדרו, ואמר לו **"השומע אתה מיילעך מה שאומרים ב'מתיבתא דרקיע'? - אהבת ישראל פירושו לאהוב רשע גמור בדיוק כמו צדיק גמור!"**

ואכן, גדולי החסידות בדורות שלאחר מכן המשיכו להדריך ולהשריש דרך זו של אהבת ישראל. ובעיקר נאה דרשו ונאה קיימו בעצמם, בהנהגה אישית של אהבת ישראל מופלאה ללא פשרות לכל יהודי ממש. בין החסידים מקובל היה לספר על דרכי הנהגתם של שלושה מגדולי תלמידי המגיד, הרה"ק רבי זושא מאניפולי, הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב, ואדמו"ר הזקן בעל התניא:

רבי זושא מאניפולי מלכתחילה לא היה רואה רע אצל אף יהודי, "לא ראה עמל בישראל", עיניו ראו פשוט רק טוב בכל יהודי, וממילא אהב את כולם באהבת ישראל מלאה. רבי לוי יצחק, "סניגורן של ישראל", ראה גם את הנהגתם ומעשיהם הלא-טובים של יהודים, אך בדרכו הייחודית ידע ללמד זכות על כל "רע" שבו עד כדי כך ש'הפך' בכך את אותו יהודי ל'צדיק גמור' וממילא אהב גם אותו. לעומתם אדמו"ר הזקן ראה את הלא-טוב שביהודי, וגם בלי "לימוד זכות", אף כאשר אותו יהודי היה אכן 'רשע גמור' - היה אוהב אותו באהבת ישראל שלימה, כשם שאהב צדיק גמור.

אין אלו סתם "סיפורי צדיקים", זוהי כאמור הדרכה ותביעה מכל אחד מאיתנו - להשתדל בכל כוחנו לאחוז ולנהוג בדרך זו, ולקיים מצות עשה מן התורה של "ואהבת לרעך כמוך", שהיא "כלל גדול בתורה". לשם כך יש לנסות ולהבין זאת: הרי הדבר נראה מופרך בהשקפה ראשונה; האמנם אפשר, וצריך, לאהוב רשע גמור כמו צדיק גמור?

יסודות הדברים מבוארים בעמקות ובאריכות במקומות שונים בתורת החסידות, אך ננסה להתמקד בקצרה בנקודת הדברים, על-ידי הפסוק בפרשתינו (ראה יד, ב) **"כי עם קדוש אתה להו'אלקיך ובך בחר ה' להיות לו לעם סגולה מכל העמים"**. רש"י מפרש על הפסוק: **"כי עם קדוש אתה - קדושת עצמך מאבותיך, ועוד - ובך בחר ה'"**. מילים בודדות של רש"י שטומנות בחובן הרבה כל כך.

ישנם שני דברים בקשר המיוחד והמופלא של עם ישראל עם הקב"ה - א. "קדושת עצמך מאבותיך", ב. "בך בחר ה'":

"קדושת עצמך מאבותיך" זוהי הקדושה המיוחדת והמעלה הנראית של עם ישראל, "עם קדוש אתה", מצד "בנים אתם להו' אלקיכם". זהו הקשר של יהודי להקב"ה מצד מעלת נשמתו, בני אברהם יצחק ויעקב, קדושתו בקיום התורה והמצוות, חביבותו כ"בן" להו'. אך קשר זה מבחינה מסוימת מוגבל ותלוי ב'תנאים' מסוימים של שמירה על אותה קדושה. אמנם מדובר ב"קדושת **עצמך**" - קדושה "עצמית", אך היא עדיין קשורה ותלויה במובן מסוים ב**"מאבותיך"**, במה שגורם לאותה קדושה. לכן קשר זה איננו עדיין בלתי-מוגבל, ואיננו מבטא לגמרי את היות הקב"ה ובני ישראל דבר אחד "לאחדים ממש".

אך כאן מדגיש רש"י שישנה דרגה נעלית יותר באין-ערוך בקשר העצמי של הקב"ה לבני ישראל - "**ועוד** - ובך בחר ה'":

מבואר בחסידות ש"בחירה" היא רק בין שני דברים הנראים שווים לגמרי, שהרי אם יש הבדל כלשהו בין הדברים אין זו בחירה, אלא 'העדפה' מושכלת במעלותיו של האחד על פני חסרונות רעהו. כאשר מדובר על **"בחירת"** הקב"ה בישראל, מודגש ההיבט שאין כביכול כל הבדל בין ישראל לעמים; שגם כאשר אין בהם כל מעלה של קדושה מיוחדת- גם אז "**בחר** בנו מכל העמים". זוהי בחירה עצמית המראה על קשר עמוק בין הבוחר לנבחר, שאיננו תלוי באף תנאי שהוא, וממילא אינו מוגבל כלל. הם שייכים לזה לזה משום שהם דבר אחד בפנימיותם.

[בדרך אגב, לפי הסבר זה פנימי זה, מיושבת מאליה תמיהה גדולה בפירוש רש"י: הרי קודם לפסוק זה בפרשת ראה, ישנו כבר בפרשת ואתחנן (ז, ו) פסוק כמעט זהה "כי עם קדוש אתה להו' אלקיך בך בחר ה' להיות לו לעם סגולה וגו'". מדוע שם לא פירש רש"י דבר, ורק כאן בפרשת ראה מפרש רש"י כדלעיל "קדושת עצמך מאבותיך, ועוד ובך בחר ה'"?

אלא שכל הדגש בדברי רש"י הוא להסביר שאלו שתי דרגות נפרדות, זו למעלה מזו, ואין 'לערב' ביניהם. ישנו הקשר של "קדושת עצמך מאבותיך", וישנו ה**"ועוד"** של קשר נעלה הרבה יותר בבחירתו העצמית של הקב"ה. דבר זה יש צורך להדגישו רק כאן בפרשת ראה, כשהפסוק מוסיף את 'ו' החיבור' "ובך בחר ה'", ויתכן לטעות שזהו המשך אחד לאותה המעלה - משום ש"עם קדוש אתה", **לכן** "ובך בחר ה'". לכן רש"י שולל זאת ומדגיש שזהו **"ועוד"**, ולא המשך אחד. לעומת זאת בפרשת ואתחנן מובן מאליו בפשוטו של מקרא שזוהי מעלה **נוספת**, שכן שם אין הפסוק מוסיף את האות ו' - "עם קדוש אתה להו' אלקיך, **בך** בחר ה'", ואין רש"י צריך להדגיש ולפרש את ה"ועוד"].

חסידות מוסיפה ומבארת נקודה זו מכיוון נוסף (ושוב, הדברים מבוארים באריכות נפלאה, וכאן הרעיון מובא על קצה המזלג ממש): כאשר מדובר על קשר השייך גם ל"קדושת עצמך מאבותיך" - כלומר, מעלתם של ישראל **מצידם הם**, - הרי בהכרח שתהיה בו הגבלה כלשהי; עצם זה שהדבר קשור עם מעלת ה'נברא', "קב שלו" בקיום התורה והמצוות, כבר מגביל את הקשר, שהרי 'נברא' הוא תמיד מוגבל. רק כאשר הקשר הוא **אך ורק מצד הקב"ה**, הבורא עצמו, "בך בחר ה'", ואין זה מצד ישראל, ה'נברא', כלל - רק אז זהו קשר נצחי ובלתי מוגבל, שהרי הבורא אינו מוגבל כלל ח"ו.

כאשר מתבוננים בכך שזוהי מציאותו האמיתי של יהודי, שכל מציאותו, גופו ונשמתו וכל עניניו - בפנימיותם אינם אלא דבר אחד ממש עם הקב"ה, הרי מגיעים להכרה שה"רשע גמור" אהוב בדיוק כמו ה"צדיק גמור" [כמובן שכדי להגיע לכך נדרש ללמוד ולהעמיק ולהפנים זאת, בתורת החסידות]. כי מציאותו החיצונית, הנהגתו ומעשיו, אינם נוגעים כלל לעצם הסיבה הפנימית והאמיתית של אהבת ישראל - שהיא עקב היותו קשור עם הקב"ה כדבר אחד ממש מצד בחירתו העצמית של הקב"ה בכל יהודי באופן בלתי תלוי ובלתי מוגבל.

מאליו מובן, שאין להסתפק כלל באהבת ישראל שכזו בלבד, שהרי בצורה כזו נשארת הבחירה של הקב"ה ביהודי בהעלם גדול ואיננה מתגלית כלל. "אהבת ישראל לרשע גמור" עליה להתבטא בכך שהאדם פועל כל שביכולתו לגלות את אותו קשר מופלא בין הקב"ה ליהודי. וזאת - רק על ידי שמשתדלים לפעול בו שיקיים עוד מצוה ועוד מצוה, ומוציאים אותו מהגדרת ה"רשע גמור" עד שגם כלפי חוץ ניתן לראות בגלוי עד כמה כל יהודי, ללא הבדל, הוא חד עם הקב"ה, שבזה הוא מגלה את בחירתו העצמית בקב"ה שהיא בלתי מוגבלת כלל. וכבר הבטיחה תורה, ש"סוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין שנאמר "...ושבת עד ה' אלוקיך וגו' ושב ה' אלוקיך את שבותך וגו'" (רמב"ם הלכות תשובה פרק ז הלכה ה).

שו"ת קיץ הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שואל שמואל הלפרין: בשטיבלך אצלנו בשכונה נהגו שכל הניגש להתפלל לפני התיבה מתפלל בכל נוסח שירצה. והנה, כאשר מתפלל החזן בנוסח אשכנז, כשהוא מגיע לתחנון ופותח בנפילת אפיים במקום באמירת 'אשמנו' וי"ג מידות, אין החסידים ובני עדות המזרח מוכנים לשתף עמו פעולה, וכך בעוד חלק מהנוכחים נופלים אפיים **כמנהגם**, החלק האחר מתחיל להכות 'אשמנו' ולקרוא י"ג מידות בקול רם, **כמנהגם הם**. וכאן הבן שואל, האם אין בכך חשש של **'לא תתגודדו'**?

תשובה: ארחיב מעט בעניין 'לא תתגודדו' ומשם נבוא לענות על שאלה זו.

במסכת יבמות[א] מבואר שחז"ל דרשו על מה שכתוב בתורה 'לא תתגודדו' - 'לא תעשו אגודות אגודות', ובטעם האיסור כתב רש"י[ב] משום שנראה כב' תורות, וברמב"ם[ג] מבואר משום שגורם הדבר למחלוקת.

ונחלקו אביי ורבא[ד] האם האיסור הוא גם בב' בתי דינים בשני עיירות שונות או שרק בב' בתי דינים בעיר אחת נוהג איסור זה (שלא יורו בי"ד אחד כך ובי"ד השני יורה אחרת)

איסור זה מובא להלכה ברמ"א[ה] בהלכות ספירת העומר לעניין המנהגים השונים בחשבון ימי האבלות על פטירתם של תלמידי רבי עקיבא.

אמנם מבואר בפוסקים שהמצב בימינו היום שונה מימים עברו לעניין איסור זה, וזה לשונו של הגר"א ויים שליט"א[ו]: 'נראה ברור דבזמנינו לאחר שבא סנחרב הוא היטלר ימ"ש ובלבל את כל העולם כולו, וכל קהילות ישראל נעקרו ממקומן, ועדות שלימות וקהילות שלימות נתקבצו ובאו לערים גדולות לאלקים כמו ירושלים עיה"ק וב"ב וניו יורק וכדו' פשוט הדבר שמותר לכל עדה לנהוג כמנהגיה אף שבעיר אחת הם יושבים ואין בזה לא תתגודדו. ולא כימינו ימי קדם - במשך מאות בשנים ישבו עיר ועיר ומשפחה ומשפחה איש תחת גפנו ואיש תחת תאנתו, ועדה ועדה במקומה ובמדינתה, כל כה"ג אמרו 'אל תעשו אגודות אגודות'. אבל בזמנינו כאשר כל קהילה קבעה מקומה בבית כנסת משלה זכותה וחובתה לשמור מנהג אבותיה ולנהוג על פיו. וכבר כתב בספר ארעא דרבנן אות ל' דכשיש בעיר אחת שתי קהילות אשכנזית וספרדית ודאי אין בזה לא תתגודדו וכל קהילה תנהג לפי מנהגיה מדור דור'

אמנם אם המדובר על בית כנסת אחד שחלק מהמתפללים נוהגים כך וחלק מהמתפללים נוהגים אחרת, או אז ודאי ששייך האיסור של 'לא תגודדו' ואין לעשות כך (וכל הנ"ל מדובר בב' בתי כנסת שונים אפילו שהם בעיר אחת) וכבר כתב הנצי"ב מוואלז'ין[ז] שבתפילה בלחש שאין שינויי הנוסחאות ניכרים אין בכך 'לא תתגודדו' אבל בחלקי התפילה שנאמרים בקול רם ודאי שצריכים לנהוג כמנהג המקום שאם לא כן יש בזה משום 'לא תתגודדו'.

ועיין במשנה ברורה[ח] שכתב בהקשר של מח' הפוסקים שכשנופל על פניו אם להטות על צד ימין או שמאל שלא ישנה ממנהג המקום משום 'לא תתגודדו'.

ומעתה נבא לנידון השאלה: מאחר שבאופן כזה שחלק מהציבור אומר **בקול רם** י"ג מידות וחלק אינו אומר, ניכר הדבר והרי זה דומה לקטעי התפילה הנאמרים בקול רם ששייך בהם איסור 'לא תתגודדו' ולכן מצב כזה המתואר בשאלה שחלק מהציבור נוהג כך וחלק מהציבור נוהג אחרת **וניכר הדבר**, יש בזה משום 'לא תתגודדו'.

אמנם מצאנו בפוסקים[ט] סברות שונות למה לא שייך 'לא תתגודדו' במנהגים השונים בנפילת אפיים[י], וכן במקרים אחרים, אמנם נראה שבנידון דידן שאין מדובר על יחיד הנוהג לעצמו בצנעא אחרת משאר הציבור, אלא חלק מהציבור שנוהגים כך וחלק הנוהגים אחרת באופן שניכר לעין כל השינוי - גם הם יודו שאין ראוי לעשות כך[יא]. (ולכן אם הש"צ אומר וידוי וי"ג מידות יאמרו כל המתפללים עמו[יב] ואם הש"צ נופל על אפיו מיד ואינו אומר וידוי וי"ג מידות אין לחלק מהציבור לומר וידוי וי"ג מידות בקול רם אך יכול מי שמנהגו לומר וידוי וי"ג מידות לאמרו בלחש ובלי הכאה על החזה ויאמר את הי"ג מידות בניגון ובטעמים כקורא בתורה[יג])

ואף שבבית כנסת זה אין נוסח ומנהג קבוע, ובכל תפילה הנוסח משתנה לפי הש"ץ, מכל מקום יש לכל הקהל לנהוג באותה תפילה כמנהג הש"צ.

לכן נראה לענ"ד שיש לאחראים לתלות הוראות ברורות בדבר זה, במקום הניכר לעין כל, והציבור הבא להתפלל בבית כנסת זה צריך לנהוג לפי ההוראות הנ"ל.

אמנם אם אין במציאות המתוארת בשאלה חשש של מחלוקת אלא כל ציבור מקבל בהבנה את המנהג של הציבור השני, וכמו כן נראה לאחראים שאין הם יכולים לכוף את קהל המתפללים להוראות הנ"ל, אז נראה שיש להניח להם ומוטב שלא לומר דבר שאינו נשמע.

א - דף י"ג עמוד ב'.
ב - שם ד"ה 'אגודות אגודות'.
ג - הלכות עבודת כוכבים פרק י"ב.
ד - במסכת יבמות שם.
ה - או"ח סימן תצ"ג.
ו - קונטרס 'שיעור פרשת אמור תש"ע'
ז - שו"ת 'משיב דבר' ח"א סימן י"ז בסוף התשובה, וע"ע שו"ת אג"מ או"ח ח"ב סימן כ"ג.
ח - סימן קל"א ס"ק ו'.
ט - עיין שו"ת משנה הלכות ח"ח סימן כ"ט וע"ע ספר אשי ישראל פרק כ"ה הערה כ"א בשם הגרש"ז אוירבעך זצ"ל שבימינו כיון שבכל מקום יש שנוהגים כך ויש שנוהגים אחרת אין חשש של 'לא תתגודדו' אפי' באותו בית כנסת. וע"ע שו"ת מהר"ם מבריסק סימן נ"א שבשינוי מנהגים אין 'לא תתגודדו'. וע"ע שו"ת אור לציון ח"ב שלפי הרמב"ם י"ל שאיסור 'לא תתגודדו' הוא רק אזהרה לבי"ד.
י - ולענין מקום שלא אומרים נפילת אפיים בייארצייט (יום פטירתו) של צדיק, עיין שו"ת יבי"א חלק ג' או"ח סימן י"א שאין להשניה במנהגם ולומר תחנון וכן דעת הגר"מ פינשטיין זצ"ל וכן פסק בשו"ת אור לציון ח"ב הלכות נפילת אפיים, ומאידך דעת הגרש"ז זצ"ל היתה שלא לשנות ממנהגם וכן מורה ובא הגר"א ויים שליט"א (עיין מ"מ בפס"ת סימן קל"א הערה 24)
יא - באשי ישראל שם מבואר שאם הדבר ניכר יש לחוש, וכן המשנה הלכות שם כתב שלא יעשה בפרסום. ומש"כ בשו"ת מהר"ם מבריסק הנ"ל הרי זה תלוי במח' המג"א והרמ"א בסימן תצ"ג וברמ"א הרי מבואר שגם במנהגים שייך 'לא תתגודדו'. וכן בשו"ת אור לציון כותב שאם הדבר ניכר אין לעשות כך.
יב - שו"ת תשובות והנהגות ח"א סימן קי"ד.
יג - שו"ת אג"מ או"ח ח"ד סימן ל"ד, וי"א שאין ראוי לעשות כך - עיין פס"ת סימן קל"א הערה 55. ואצטט מדברי האור לציון ח"ב לגבי ספרדי שנמצא במניין שלא אומרים וידוי וי"ג מידות: 'יש לו לומר וידוי וי"ג מידות אף שאין הציבור אומר אותם אלא שיאמרם בצינעא וכיון שהציבור יושבים לנפילת אפים ישב עמהם ויאמר וידוי בישיבה ובלא הכאה על הלב, וי"ג מידות כיון שאין הציבור אומר אותם, יאמר הוא אותם בטעמים ויסיים את כל סוף הפסוק שבסוף י"ג מידות ונקה לא ינקה עד 'ועל רבעים' וי"ג מידות שמוסיפים בימי ב' וה' לא יאמרם כלל ביחיד אלא יאמר קל מלך וכו', ויסיים עד כמו שהודעת לענו מקדם וכן כתוב בתורתך'.

סיפור לשבת

ממתין ומצפה לתפילתו

/ הרה"ח ר' יצחק ברבר

כשהגיע ר' משה לשדה התעופה הבינלאומי בלוס אנג'לס שבארה"ב חשב שהכל יילך בקלות ובפשטות, הוא אמור היה להיפגש עם יהודי מקומי שאמור היה לקחתו למחוז חפצו. ר' משה נחת בשדה התעופה וכולו התרגשות והתפלאות, זה לו הפעם הראשונה שהוא טס לחו"ל, ההמולה של אלפי נוסעים, נכנסים ויוצאים, מסכי המידע המודיעים על כל טיסה מתי ולאן, וקריאות הכרוז על הטיסות שיוצאות הרגע! כושים ולבנים צועדים עם מזוודותיהם זה לצד זה, כל מיני תרבויות של עמים מתנקזים למקום הומה זה, ור' משה מרוב בלבול נזכר כי עליו למצוא את אותו יהודי שאמור לבוא ולקחתו, אך היכן ימצאהו בהמולה רבתי שכזו? הוא הולך לשם וחוזר לכאן, מאות ואלפי אנשים שאצים כל אחד למחוז חפצו, והוא מחפש... "מחט בערימת שחת", מה עושים? לפתע נזכר שנתנו לו את מספר הטלפון הנייד של אותו יהודי, "אם אוכל להתקשר אליו הכל יבוא על מקומו בשלום" אמר לעצמו, הוא שלף את הנייד מכיסו, חייג למספר שקיבל וכתשובה שמע הקלטה בשפה זרה האומרת שלא ניתן להתקשר ממכשיר זה. ר' משה כבר נלחץ, המולה מסביבו גוברת, כל רגע נוחת מטוס נוסף, אלפי אנשים מכל העולם רצים מכאן לשם ואיש הקשר שאמור לקחתו לא נראה באופק, מה עושים? והנה רואה ר' משה מרחוק אדם מכובד עם זקן ארוך, היה בטוח שזה "יהודי משלנו", הוא רץ אליו עם זיק של תקווה, ובחיוך קורא לעומתו "שלום עליכם צדיק"! ומושיט לו את ידו, ומיד מבקש אם יוכל להשאיל לו לרגע קט מכשיר פלאפון נייד כדי לבצע שיחה, תוך כדי שהוא מספר את הבעיה הקשה אליו נקלע, שבין כל האלפים שמסביבו הוא מחפש אחד שאינו יודע כיצד הוא נראה והיכן הוא ממתין לו. ברם, האדם המזוקן התגלה עד מהרה כגוי המשמש כאיש דת בקהילה מסוימת, הוא הבין את הבעיה והושיט לר' משה את מכשיר הטלפון. ר' משה הודה לו בכל ליבו, אך שוד ושבר, המספר של אותו אדם שהיה בידו קודם לכן נפל מידו מרוב הבלבול וההמולה, עתה נקטע קצה החוט האחרון שנותר לר' משה. עם צער עמוק בלב השיב את הנייד למיטיבו, הגוי שמיהר לטיסה מסוימת שלשל את הנייד לכיסו, הרים את תיקו הביט אל ר' משה עין בעין ואמר לו משפט שיזכר לר' משה לכל חייו "הרי אתה יהודי, יש לך אלוקים בשמים, תתפלל אליו הוא ודאי יעזור לך..." ר' משה היה זקוק להגיע עד קצה העולם כדי לשמוע משפט אמיתי ונוקב זה, הוא פנה למקום צדדי מחוץ להמולה הכבדה ופרץ בבכי קורע לב, "אבא, תעזור לי..." הוא ידע והבין היטב היטב שרק בורא עולם יכול לעזור לו במצב כה קשה. לא חלפו רגעים ספורים, ניגש אליו מאן דהוא ושאל: "ר' משה?"... והשאר כבר שייך להיסטוריה...

* * *

הוא הגיע מהכולל וחשכו עיניו, מכונת הכביסה שלו שבקה חיים, במעט ידע שיש לו במוצרי חשמל כאלה, הבין שאין טעם להשקיע במכונה אף לא שקל. הבית ב"ה עם ילדים קטנים, חיים מהיד אל הפה, מנין יקח כסף לרכוש מכונת כביסה חדשה? הוא חשב אולי ימצא ב"יד שניה" משהו זול ובצירוף הלוואה מגמ"ח ירכוש איזה מכונה משומשת, אך זה לא היה בנמצא, חיפש פה חיפש שם תלה מודעות שמחפש מכונה במצב טוב משומשת במחיר זול, אך לשווא, שום תגובה לא הגיעה.ערימת הכביסות בבית הולכת וגובהת, והאברך דנן כולו דאגה מה עושים? בצר לו נזכר שעל דבר אחד לא חשב, הדבר הכי בטוח והכי אמיתי ופשוט פשוט פרח מזיכרונו, הוא הלך להתפלל מנחה, לתפילה זו צירף הרבה דמעות, כשבסיומה הוסיף בקשה קטנה נוספת, "הלואי ובנעילה אתפלל כמו שהתפללתי עתה", הוא שטף את פניו ונכנס לסדר ב' בכולל בו למד. בשובו לביתו חשב כיצד אוכל לשמח את אשתי, כשידע היטב כמה מציקות לה ערימות הכביסה, "אולי אתייעץ עם ראש הכולל" חשב לעצמו, הוא הגיע לביתו, והנה אשתו עומדת בפתח בחיוך רחב וממתינה לו. וליד דלת הבית עומדת מכונת כביסה טובה מפירמה ידועה ומשובחת. "מה קורה כאן?" שאל בתדהמה מוחלטת, ענתה אשתו: חלפה כאן משאית ונעצרה ליד ביתנו, ממנה ירד איש ממהר, בידו דף ובפיו שאלה "היכן רחוב הפרחים?" האישה הראתה לו להיכן עליו לפנות כדי להגיע ליעדו, תוך כדי כך\ שמה האישה לב שבמשאית ישנן מכונות כביסה רבות, מסתבר שהלה משווק מכונות כביסה, מיד שאלה האישה "אולי במקרה יש לך מכונה ישנה למכור לי בזול? נשברה לי המכונה מזה שבוע, ואין לי אפשרות לרכוש מכונה חדשה". "מצטער" השיב האיש, "אני מתעסק אך ורק במכונות חדשות..." וביקש לפנות לדרכו, לפתע נעצר ואחרי רגע של הרהור סב על עקביו ואמר "את יודעת מה? בקצה האוטו בפנים ישנה מכונת כביסה חדשה עם הניילונים, אחד הסבלים שלי בטעות נתן למכונה שריטה הגונה כך שאין לי אפשרות למכור אותה, מזמן כבר רציתי לפרוק אותה מהמשאית, אך משום מה זה התעכב, קחי אותה, אין לי מה לעשות איתה, אני משווק רק חדשות... שיהיה לכם לבריאות..." הוא הוריד את המכונה, הביאה עד פתח הבית, הסתובב, נכנס למשאית ונסע לדרכו.

* * *

וכך כתב מרן החזו"א באחד מאיגרותיו: "התפילה היא מטה עוז ביד כל אדם". יהודי צריך לדעת שאין תפילה ולו אחת השבה ריקם! אין מילה אחת של תחנונים שאינה מתקבלת או

המשך בעמוד הבא...

אינה נשמעת! בורא עולם ברוב טובו וחסדו הוא שקובע באיזו צורה ובאיזה דרך יענה לתחנוניו של האדם, רק צריך לזכור כשיהודי מתפלל יש מי ששומע ומאזין לכל הגה היוצא מפיו. במקום לפנות אל אלף ואחד אנשים שיעזרו לו להיחלץ מצרותיו ומצוקותיו, כדאי לפנות הישר אל אבא בשמים הממתין לתפילתו! - - -

הקמע שהעניק ה"חפץ חיים"

על כוחן של מאה ברכות להציל ולגונן מכל צרה ופגע, סיפר הרב בקשט, ששימש כראש ישיבה בדטרויט שבקנדה: פעם הגיע מרן ה"חפץ חיים" מראדין ללידא, כדי לחזק בה את גדרי היהדות וחומות הדת. כאשר הגיעה הרכבת ובה ה"חפץ חיים" אל התחנה בלידא, המתינו לו ברציף כל רבני העיר ונכבדיה, לצד המון רב מתושבי העיר. "גם אני שלמדתי באותו זמן בישיבתו של הגר"י ניימן", סיפר הרב בקשט, "עמדתי בין הממתינים". ה"חפץ חיים" ירד מהרכבת והמון העם קיבלו פניו במאור פנים, אלא שעד מהרה התברר כי ברציף כולו אין, ולו מקום ישיבה אחד עבור גדול הדור. מיהרו איפוא תושבי העיר להניח כמה מזוודות, זו על גבי זו, על מנת ליצור מקום ישיבה עבור ה"חפץ חיים", והתרחקו מעט, כדי להניח לו לשבת במנוחה במקומו. "אחוז התרגשות הייתי" סיפר הרב בקשט, "ולא יכולתי לזוז ממקומי, וכך מצאתי עצמי לפתע עומד לבדי מול ה'חפץ חיים', מסומר למקומי. לא יכול הייתי להוציא מילה מפי, ברוב התרגשותי, ואך בקושי הצלחתי להזכיר לפני הסבא קדישא את שמו של אבי, ביודעי שיש ביניהם היכרות אישית". ה'חפץ חיים' אחז בידי, וכה אמר לי", "בני, היזהר בברכות, ובזה תינצל מכל צרה וצוקה". והרב בקשט היה מסיים את סיפורו ההיסטורי: "סכנות מוות רבות חלפו על ראשי בתקופה שלאחר מכן. מלחמת העולם השניה פרצה, ובהיותי מתלמידי ישיבת מיר התגלגלתי לסין, ליפן ולרוסיה, אך בהחזיקי בעצתו המופלאה של מרן ה'חפץ חיים' - זכיתי וניצלתי מכולן"...

(דרך עץ החיים / הרב חנניה צ'ולק שליט"א)

שביבים / שאול שיף

מצווה לרשת את הארץ בדרך הטבע
/ הרב תומר אנגלסמן

התורה מצווה למנות דיינים, שוטרים ולשמוע בקולם, וכן לשמוע בקול הנביא ולמנות מלך. במשך השנים הארוכות שלנו בגלות למדנו תורה הרבה, העמקנו בהלכות הקשורות לדיינים ולשוטרים העוסקות בדיני ממונות, איסור והיתר, טומאה וטהרה. הכשרנו תלמידי חכמים מקרבנו שיוכלו לקבל נבואה בבוא העת. התחום שבו נטינו שלא לעסוק מסיבות שונות, היה הלכות מלכים ומלחמותיהם. סיבה אחת מהידועות, נובעת מדברי הגאון בעל "מגילת אסתר", שכתב ביחס לדברי הרמב"ן (על ספר המצוות של הרמב"ם) שהוסיף את מצוות יישוב ארץ ישראל לתרי"ג מצוות, שמצוות ירושת ארץ ישראל אינה נוהגת לדורות. לפי ההסבר שלו, המצווה נהגה בימי משה ויהושע, אבל בזמן הגלות מצווה זאת לא נוהגת עד בוא המשיח. וכתב שזאת גם דעת הרמב"ם.

אמנם, הרמב"ם כתב באיגרת לחכמי מרשילא היפך מדברי "מגילת אסתר". על פיו הסיבה לאריכות הגלות היא, משום שנטו חכמי ישראל להשקפת העולם המושפעת מהחוזים בכוכבים הסומכים על כוחות רוחניים, ולכן סברו שהחזרה לארץ וירושתה תבוא בדרך נס. לכן לא עסקו כלל בלמידת המלחמה וכיבוש ארצות. נמצאנו למדים שהרמב"ם לא תולה את אריכות הגלות במיעוט לימוד תורה, אלא במיעוט העיסוק המעשי כי אין לסמוך על נסים. כדברי דוד המלך: "אם ה' לא יבנה בית שווא עמלו בוניו בו" שאין הכוונה שהאדם לא יעשה כלל, אלא הכוונה שבעת שהאדם עמל לביתו לא יסמוך על מעשה ידיו, אלא יסמוך על הסיוע של ה' וישים מבטחו על ה'.

ובעת שנדרש האדם לבוא למלחמה אומרת התורה, שעומד הכהן ומחזיר את כל מי שעוסק בדאגות אישיות מאד, כמו מי שנטע כרם ולא חללו, ארס אישה ולא נשאה ובנה בית ולא חנכו. הרמב"ם מסביר שהפסוקים האלו מתייחסים למלחמת רשות, ומדובר על בית בארץ ישראל וכמו שמלחמת רשות היא למען כל ישראל כך כל בית בארץ ישראל הוא למען כל ישראל. לעומת זאת, במלחמת מצווה אומר הרמב"ם כולם מגויסים ואפילו שגם המעשים הפרטיים בארץ הם תורמים לכל העם, עדיין אי אפשר לסמוך על הנס.

בעניין מאכל שבת "מרק עוף"*
/ המעוררים

לאחרונה יצאו הרופאים המומחים בהמצאה חדשה, באמרם כי מאכל הכשר הנודע לכל - שבני ישראל עושים מדי ליל שבת בשבתו - "מרק עוף", מביא לכמה רפואות שונות, וגנוז בתוכו הרבה יתרונות לבריאות

השלימה. ועדיין לא העלו מדוע בדיוק הוא כך, אבל כך הראו מחקריהם. ועוד הוסיפו לכתוב, שאם לא תמצאו ה"סבתא" שתבשל בשבילך את המרק הזה, יכולים למצוא איזה דבר בדומה לו בחנות. על כל פנים מה שאנחנו צריכים ללמוד מזה מוסר השכל, קודם כל שאין לשנות ממנהג אבותינו ורבותינו בכל הדורות, שבכל דור ודור ידעו שבשבת קודש אוכלים מרק המיוחד לשבת עם איטריות (לאקשן), שהיה נקרא "הינדל זופ" [מרק עוף], ויש המוסיפים גם קטניות או מאכל הנקרא "קניידל". עכ"פ בכל בית יהודי נהגו מדור דור לאכול בליל שב"ק מרק עוף, שאפילו הרופאים - הגם שאין יודעים למה - רואים כבר שזה מביא לידי רפואה. אמנם להבדיל אלף אלפי הבדלות אנחנו בני ישראל קדושים, יודעים הטעם למה זה מביא רפואה, כדאיתא בגמ' במסכת שבת (דף ק"ט ע"ב) כל האוכלין אוכל אדם לרפואה בשבת וכו', ובספה"ק תפארת שלמה (פרשת משפטים) כתב לבאר בזה וזל"ק: פירוש, מכל המאכלים שהאדם אוכל בשבת, יכול להשיג רפואה, כי שורש הרפואה נעשה בשבת קודש וכו', ולכן שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא וכו' עכל"ק. והרה"ק בעל בני יששכר (מאמרי שבת קודש מ"ג) מביא שאפילו מאכלים כאלו שביום חול יכולים להזיק לאדם, אם אוכלים אותם לכבוד שבת קודש, אינם מזיקים , ובספרים הק' הוסיפו עוד שיאמרו בפה: "לכבוד שבת קדוש", שכך אפילו אם מכוונים להנאה גשמית, אתי דיבור ומבטל מחשבה, והוי לכבוד שבת קודש. לכן אחים יקרים, אל תשנו ממנהג אבותינו ורבותינו, כמו שבאיזה בתים ספורים התחילו לתת בשב"ק מרק של "טאמעטא", או מרק של ירקות, או שאר מיני מרק שונים ומשונים. אנא תחזיקו במסורת אבות מדור דור המקובל לנו מאת אבותינו ורבותינו, שהם אמרו שזה מביא ישועה ורפואה ברוחניות ובגשמיות, ונאמנים עלינו דברי הצדיקים הקדושים וכדאי הם לסמוך עליהם, ואיננו צריכים שהרופאים יעידו לנו על זה.

בצפייתינו שדברינו אלה יביאו התעוררות לאחינו בני ישראל, שלא רק בהמאכל של מרק יחזיקו במנהג אבותינו ורבותינו, רק בכל מאכלי השבת ינהגו כמו שנהגו בכל הדורות, שהקפידו לאכול אלו המאכלים בדווקא. ובזכות שבת קודש, ומצות "עונג שבת" ו"כבוד שבת", יעזור לנו השי"ת בכל מילי דמיטב, כמו שאמרו חז"ל ש"כל המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים", בלי מצרים פירושו בלי צרות ובלי גבול, ונזכה כולנו לבריאות השלימה ופרנסה טובה ואידיש נחת, עד ביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן ואמן.

*ראה אור בשבועון התורני מרי"ח ניחוח.
העורך: הרב רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא ס"ט

"העסקה בינינו מבוטלת"

/ הרב אברהם פוקס

בימים אלה חל יום הזיכרון של הגה"צ רבי אליהו דושניצר זצ"ל, שנפטר לפני כשבעים שנה. הוא זכה ללמוד, בין היתר, אצל הסבא מקלם וכן בראדין והיה לתלמידו המובהק של מרנא החפץ חיים. בסוף ימיו עלה לארץ ישראל ושימש כמשגיח בישיבת לומז'א בפתח תקוה. ברשותו של רבי אליהו היה פרדס שנקנה על ידי בנו שנסע לחוץ לארץ ועול הפרדס נפל עליו, אלא שהפרדס לא הניב רווחים כי אם חובות ועול מיותר ורבי אליהו חפץ למכרו. הוא ביקש מתלמידיו וממכריו שיתפללו עליו שימצא קונה לפרדס וכמובן שגם הוא לא חסך בתפילה - אך קונה אין.

ויהי היום ואחד מתלמידיו מבשר לו בשמחה שמצא קונה, יהודי אמריקאי שרצה לקנות פרדס בארץ הקודש. הקונה בא לישיבה על מנת לסגור את העסקה, אך רבי אליהו אומר לו "קודם אראה לך את הפרדס ואח"כ תחליט אם ברצונך לקנותו". בדרך שח לו: "ראה, אנו מצווים בתורה "לא תונו איש את עמיתו" ועל כן חייב אני לספר לך על כל חסרונותיו של הפרדס".

רבי", אמר הקונה בחיוך, "אני מעונין לקנותו ויהי מה". כשהגיעו לפרדס עבר עמו על כל עץ ומנה לו את חסרונותיו. זה עץ מתולע קמעה, זה עץ שאינו מניב כל כך פירות, זה מניב פירות קטנים וכן הלאה. לפתע הוציא הקונה בקבוקון תרופה מכיסו וטיפטף כמה טיפות לפיו, "האם אתה חש ברע" שאל ר' אליהו כשדאגה בפיו? לא ולא השיב הקונה, ליבי חלש מעט ועל כן אני נצרך לקחת תרופה זו כל כמה שעות. "שה' ישלח לך רפואה שלמה" ברכו ר' אליהו "אך העסקה בינינו מבוטלת!". "מדוע?" שאל הקונה, "אני מודע לכל חסרונותיו ולמרות זאת אני מעונין בפרדס", השיב לו ר' אליהו: "בשביל לנהל פרדס זה חייבים פועלים במקום וכמובן שצריך להשגיח עליהם שיעשו עבודתם כראוי, וכי אדם עם לב חלש יכול להשגיח על כל עבודתם? וזה שאינך מבין שעסק גרוע הוא בשבילך אינו מתיר לי להונות אותך", המכירה כמובן לא התבצעה.

לאחר זמן פגש רבי אליהו אחד מתלמידיו שהיה מנהל תלמוד תורה, וביקש ממנו שילדי הת"ת יתפללו עבורו. מיד כינס את התלמידים שאמרו פרקי תהילים ואכן כעבור שבוע ימים הצליח רבי אליהו למכור את הפרדס.

תמימות חסידית משובחת

בספר 'מרגליות הש"ס' עמ"ס סוכה על דברי הגמרא 'הואיל ונפיק מפומיה דרב כהנא', הביא הרה"ג ר' אהרון פרלוב שליט"א סיפור בשם הגר"י ישראלזון זצ"ל, חתן פוסק הדור הגאון הרב אלישיב זצ"ל, וגיסו של הגאון ר' יצחק זילברשטיין שליט"א: הרה"ק ה'בית אברהם' מסלונים זי"ע, דאג לכל עני ולכל מסכן שיהיה לו היכן לאכול וללון בשבת. פעם אחת נכנס הבית אברהם לבית מדרשו, וראה שם עני אחד שיושב לבדו, ולצידו ישב חסיד אחד מחסידיו. פנה הרבי אל החסיד ואמר לו 'ער איז אויף דיינע פלייצעס' (- דע שעני זה מונח על כתפיך), ויצא משם. כשמוע החסיד את הציווי הזה, רץ אל העני והרימו על כתפיו, לשאלת העני מה הוא עושה, אמר לו הרי הרבי ציווני לישא אותך על כתפי, ולא עזרו לאותו עני שום טענות ומענות שכוונת הרבי לא הייתה כפשוטה, וכך נשא אותו החסיד לביתו על כתפיו - 'הואיל ונפיק מפומיה דרב'. סיפר זאת כ"ק האדמו"ר מטאלנא שליט"א (הובא בקונטרס 'דברות קודש' עקב תשע"ז), והוסיף כי בהזדמנות כשראיתי את הגר"י ישראלזון ביקשתי הימנו שיספר לי דברים כהוויתם, וחזר על הנ"ל והוסיף שכשסיפר על כך לחותנו הגרי"ש אלישיב זצ"ל, התפעל מאוד מהנהגה חסידית זו.

(מתוך "הידעת")

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדואייל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל. gilwein26@012.net.il